

Locatie: gemeente Cranendonck

Locatie: plaats Budel

Locatie: toponiem Duitse School

Periode: 7500 v. Chr. - heden

Complextype: Vondsten mesolithicum en neolithicum; Bewoning ijzertijd, Romeinse tijd, vroege middeleeuwen B en Percelering late middeleeuwen-nieuwe tijd

Soort onderzoek: opgraving

Jaartal onderzoek: 2009

Datum vondst: 8 juni en 19 augustus

Uitvoerder: BAAC bv

Bevoegd gezag: gemeente Cranendonck

Auteur: drs. R. Berkvens

Materiaal categorie: GLS, KER, MXX, OXX, SXX (divers)

Romeinse nederzetting blootgelegd bij opgraving Duitse School te Budel

Van juni tot augustus 2009 heeft BAAC bv een opgraving uitgevoerd aan de noordrand van de bebouwde kom van Budel op de locatie van de voormalige Duitse School. Van Budel is bekend dat het in de Vroege Middeleeuwen ontstaan is uit een aantal nederzettingen aan het beekdal van de Buulder Aa. De oudste vermelding van Budel dateert uit 714, wanneer het wordt vermeld als Budelio in een schenkingsakte van de Frankische koningen. Het plangebied zelf maakt deel uit van een hooggelegen open akkercomplex, dat in het noordwesten wordt begrensd door de graslanden langs de beekloop van de Buulder Aa en in het oosten door de woeste gronden van de Looser- en Weerter-Heide. Tot de ruilverkaveling rond 1980 liep direct ten oosten van het plangebied het kleine beekje de Moezel.

Uit de opgraving blijkt dat hier een Romeins dorpje aanwezig was dat bestond uit tenminste dertien huizen, elf bijgebouwen en 36 spiekers. De nederzetting lijkt al vanaf de 1ste eeuw aanwezig te zijn en loopt door tot in de late 3e eeuw, een periode die in onze streken als onrustig te boek staat vanwege de opkomst van de volkverhuizingen. Germaanse stammen van buiten het Romeinse rijk vielen toen onze streken binnen.

De bewoners van de nederzetting voorzagen zichzelf van voedsel door landbouw en veeteelt. Uit de botanische monsters blijkt dat in de nederzetting gerst, emmertarwe, pluimgierst, rogge, vlas, huttentut en mogelijk haver aanwezig waren. De aanwezigheid van rogge doet denken aan Germaanse invloeden. In enkele monsters zijn daarnaast schubben van grove den aangetroffen. Een teermonster dat samen met de dennenschubben in een monster werd aangetroffen, bleek bij datering uit de Romeinse tijd te dateren (80-231 na Chr.) Dit is opmerkelijk omdat gedacht werd dat grove den in de Romeinse tijd niet voorkwam. Chemische analyse van de teerachtige substantie wees echter uit dat deze substantie geen dennen- of berkenteer is. Voor de aanwezigheid van vee in de nederzetting zijn geen directe bewijzen in de vorm van bot aangetroffen. De aanwezigheid van woonstalhuizen, waarvan vier met verdiepte potstallen wijst hier echter wel op. Dit is een verdiept stalgedeelte waar het vee was gestald en waarbij de mest werd opgevangen om daarmee het land vruchtbaarder te maken. Een Romeinse uitvinding die nog tot in de 20e eeuw hier in gebruik was. Daarnaast is bij huis 3 een als veedrift geïnterpreteerde structuur aangetroffen. Ook de aanwezigheid van paarden is aannemelijk gezien de gevonden beslagstukken voor paardentuig. Paardentuig wordt algemeen gezien als aanwijzing voor de aanwezigheid van militairen of veteranen binnen de nederzetting. Ook een ijzeren speerpunt in de ingang van een huis wijst op de aanwezigheid van militairen of veteranen. Een schuifbalans en schuifgewicht laat verder zien dat er gebruik werd gemaakt van Romeinse gewichten. Dit veronderstelt een zekere integratie in het Romeinse handelssysteem.

*Afb. 7.22 Budel-Noord,
Duitse school, bronzen ring
met gem, vondst 21.*

De potstal van huis 8 bleek 70 cm diep bewaard te zijn gebleven. Omdat dit een uitzonderlijk goede conservering is, werd in het veld besloten om een intensief onderzoek uit te voeren naar het gebruik van deze stal. Van de potstal zijn monsters genomen voor botanisch, palynologisch en micromorfologisch onderzoek. De botanische monsters hebben vooral pluimgierst en wat gerst en granen opgeleverd. Micromorfologisch onderzoek heeft aangetoond dat de vloer van de stal aangestampt is waardoor een compacte laag is ontstaan. De grote hoeveelheid houtskool van vermoedelijk eik in de potstal lijkt er op te wijzen dat de boerderij (deels) is afgebrand. Nadat de boerderij buiten gebruik was geraakt is de potstal opgevuld met een laagje stuifzand om vervolgens nog eeuwenlang herkenbaar te blijven in het landschap als lokale depressie. In de Late Middeleeuwen is het terrein als akker in gebruik genomen en daarbij is het terrein met plaggen en mest opgehoogd.

Vondstmateriaal uit de eerste eeuw na Chr. bestaat voor het grootste deel uit handgevormd aardewerk. De hoeveelheid materiaal neemt in de loop van de tweede eeuw sterk toe om tussen 200 en 240 na Chr. een piek te bereiken. Enkele stukken aardewerk uit Tienen/Tongeren dateren uit het tweede kwart van de derde eeuw of zelfs later. Uitgaande van een bewoningsduur van de huizen van circa 30 jaar en meerdere bewoningsfasen in de 3e eeuw zal het einde van de bewoning ergens tussen 260 en 270 na Chr. gezocht mogen worden.

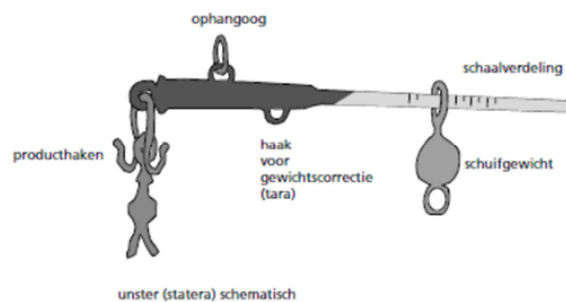
Naast Romeins importaardewerk werd ook een bijzondere vondst gedaan tijdens de opgravingen. Het gaat om een 3e eeuwse bronzen ring waarin een gem is gezet met daarop een primitieve afbeelding van de Romeinse godheid Mars. De gem is het vierde exemplaar wat we uit de regio Zuidoost-Brabant kennen. De aanwezigheid van een zegelring kan een aanwijzing zijn voor geleterdheid van één of meerdere bewoners, aangezien zegelringen werden gebruikt bij het verzegelen van schrijfplankjes. Uit de geschriften van Vindolanda blijkt dat onder militairen geleterdheid vrij algemeen was. Inwoners van de nederzetting in Budel kunnen dus hebben leren lezen en/of schrijven tijdens hun dienst in het leger.

Van de Romeinse nederzetting zijn negen huizen geheel opgegraven. Daarnaast zijn twee huizen deels aangetroffen. De nederzetting loopt echter in noordelijke en westelijke richting tot buiten het onderzoeksgebied door. In oostelijke richting lijkt de Moezel de grens van de nederzetting te hebben gevormd. Daarnaast zijn tijdens het onderzoek geen waterputten aangetroffen. Dit alles lijkt te wijzen op een (veel) grotere omvang van de nederzetting. Een aantal van in totaal 20 of meer huizen is dan ook te verwachten. De nederzetting lijkt te hebben bestaan uit meerdere parallel aan elkaar gebouwde huizen, die in de loop van de tijd over het nederzettingsterrein hebben gezworven.

Na de Romeinse tijd lijkt het onderzoeksgebied enige tijd verlaten. Op grond van de vondsten wordt het gebied tussen 500 en 600 na Chr. tijdelijk weer in gebruik genomen. Het lijkt er op dat in deze

periode de potstallen van Huis 10/11 zijn verspit. Mogelijk waren de toenmalige bewoners op zoek naar bruikbaar materiaal zoals metalen voorwerpen en/of bouwmaterialen.

Afb. 7.16 Budel-Noord, Duitse school, Romeinse schuifbalans, vondst 368.

Bron: M. Bink, 2012: *Budel-Noord Duitse School. Een nederzetting uit de Romeinse tijd* (BAAC rapport A-08.0469), 's-Hertogenbosch

Verwijzing naar volledig onderzoeksrapport

<http://livelink.archis.nl/livelink/lisapi.dll?func=ll&objid=9197925&objAction=Browse>